

קריאה בפנומנולוגיה של הרוח של היגל
ד"ר אליעזר מלכיאל
בן גוריון תשפ"ב, סמסטר ב

שם הקורס: קריאה בפנומנולוגיה של הרוח של היגל

שם המרצה: ד"ר אליעזר מלכיאל

היקף הקורס בש"ש: 3

סוג הקורס: סמינר

שנה"ל: תשפ"ב

מס' הקורס:

תיאור:

הגל הוא אחד מגדולי הפילוסופים בעידן המודרני -- "בלי להבין את הגל לא ניתן להבין אלא מעט מן התנועות שהתחוללו לאחר זמנו, ואילו לימוד הגותו פותח דלתות רבות" (וולטר קאופמן). חיבורו 'הפנומנולוגיה של הרוח' (1807) נחשב אחד החשובים בקורפוס הפילוסופי שלו, אם לא החשוב ביותר. במהלך הקורס נקרא קריאה קפדנית בחלקים מחיבור זה (שרק מקצתם תורגמו לעברית; לפירוט ראו בהמשך) וננסה לעמוד מתוכו על רעיונות מרכזיים בהגותו: מהי בכלל פילוסופיה ומהי זיקתה לחיים, אמת וממשות ואפשרות מגען, מהי סובייקטיביות ומה טיב אחיזתה באובייקטיביות, תפיסת ההיסטוריה, פרטיקולריזם ואוניברסליזם, חירות והיקבעות, יחיד ומדינה ועוד. את הרעיונות האלה נציג בעיקר בהקשרם המקורי בהגל ובמחשבת זמנו, אך נרמוז גם לתרומתם החיה למחשבת זמננו. מלבד עמידה על מושגים יסודיים בפילוסופיה של הגל, מטרת הקורס היא גם לספק כלים לקריאה בטקסטים שלו.

Reading Hegel's *The Phenomenology of Spirit*

Hegel is one of the most controversial thinkers in the philosophical tradition. His enormous influence, however, is indisputable. *The Phenomenology of Spirit* (Phänomenologie des Geistes, 1807) is one of his most important philosophical works. The book had a profound effect in Western philosophy, and "has been praised and blamed for the development of existentialism, communism, fascism, death of God theology, and historicist nihilism" (Terry Pinkard). In the course of this class we shall read carefully sections from this text (and from few other Hegelian texts), and extract from them some of his basic ideas concerning subjectivity, mind-world relations, freedom and embodiment, history, society and dialectic. We shall present these ideas in their original historical context, and occasionally look upon their impact on contemporary thought.

כאמור, במהלך הקורס נקרא פרקים נבחרים מתוך הפנומנולוגיה של הרוח: שתי ההקדמות, וודאות חושית' (הפרק הראשון בחטיבה 'תודעה'), 'אמת הוודאות העצמית' ו'הדיאלקטיקה של האדון והעבד' (מהחטיבה 'תודעה עצמית') ופרקים נוספים מהחטיבה 'תבונה' ו'רוח'. במהלך קריאת הטקסט הבסיסי נשלב, בצמתים טקסטואליים ותימטיים הולמים, מובאות מהחיבורים הנוספים הבאים: מבוא לתולדות הפילוסופיה, מבוא לפילוסופיה של ההיסטוריה, הפילוסופיה של המשפט, רוח הנצרות וגורלה.

דרישות הקורס:

נוכחות בשיעורים היא חובה. לקראת כל שיעור תתבקשו לקרוא פסקאות מתוך הפנומנולוגיה, שאגדיר משיעור לשיעור, לתת את דעתכם על הנאמר בהן לאור שאלה שאציג להנחיית הקריאה, ולהשיב עליה בקיצור נמרץ בכתב (באתר הקורס במודל; ההגשה עד יום א בערב, 21:00). (השאלות הן הכנה לשיעור, ואין טעם להשיב על השאלה אם לא תהיו בשיעור). **חובה להגיש לפחות 9 מן המטלות.**

לכותבי עבודות סמינריוניות, העבודה תיחשב כמטלת הסיום. לאחרים, מטלת הסיום בקורס תהיה בחינת בית. במסגרתה תתבקשו להשיב על שאלות שנוגעות לנושאים שנידונים בספר ועלו בשיעור. בתשובותיכם תידרשו בין השאר לפרש בדקדקנות מובאה מן הפנומנולוגיה שנוגעת לנושא השאלה.

מתכונת הציון בקורס: לכותבי עבודות סמינריוניות, הציון הקובע הוא ציון העבודה. לאחרים, ציון הקורס ייקבע על פי ציון הבחינה (80%), בשקלול עם ציוני המטלות (20%).

מתווה ההוראה המקוונת-סינכרונית

- כל שיעורי הקורס יהיו סינכרוניים, יתקיימו בעיתם (יום ב 15:08-11:45), ומשכם (נטו) 135 דקות
- בתחילת כל שיעור אציג את נושא השיעור ואת מבנהו; אשתדל לשלב בשיעורים רכיבים שונים שיגונו אותו ויקלו על הריכוז: לימוד של טקסטים (מוכרים ממטלת ההכנה וחדשים) בקבוצות קטנות, איסוף במליאה, הרצאה דיאלוגית שלי ('דיאלוגית', כמשמעה, מזמינה השתתפות מצדכם) בסיוע מצגת
- אנחנו לומדים ביחד כיצד נכון לעבוד ואתם מוזמנים לשתפני בחוויותיכם

תוכנית השיעורים:

- ☒ חטיבת שיעורים ראשונה סביב ההקדמה הראשונה (Vorrede, preface): שיעור 1: (פתיחה) פיצולים ודיכוטומיות -- הקדמה כללית להיגל שיעור 2: (פסקאות 1-12): 'האמת מתפתחת', גישת הסברה וגישת הדעת; מושג המושג (בין אמפיריציסטים לרציונליסטים; הפולמוס ברומנטיקה; שלילת לוגיקת הזהות) שיעור 3: (פסקאות 20-31): מושג הסובייקט; המוחלט כסובייקט; העבודה של השלילי
- ☒ חטיבת שיעורים שנייה סביב ההקדמה השנייה (Einleitung, introduction) (פסקאות 73-89): הפרוייקט הספציפי של הפנומנולוגיה כפי שהוא מתגבש על רקע האתגרים של תורת ההכרה בזמנו של היגל ועל רקע מבוכותיה שיעור 4: ספקנות, ייאוש, נקודת התחלה; קריטריון וביקורת פנימית; האקספוזיציה של 'ידיעה פנומנלית'; מבנה התודעה, 'לעצמו', 'בשביל עצמו', 'לעצמו בשביל עצמו' שיעור 5: כפל מבט: תודעה טבעית ומדע שרואה אותה מאחורי גבה; עיצובי התודעה, חזון ההתגברות על הניכור
- ☒ חטיבת שיעורים שלישית סביב פרקי התודעה והמעבר מהם לפרקי התודעה העצמית: מאפיסטמולוגיה צרה לתולדות העצמי; מתורת יצוג להיות בעולם שיעור 6: (פרקים 1-3): הטיעון בדבר האופי הקהילתי של משמעות ושל אמת שיעור 7: (פרק 4, מבוא): חיים ורצייה
- ☒ חטיבת שיעורים רביעית סביב פרקי התודעה העצמית שיעורים 8-9: (פרק 4): הדיאלקטיקה של האדון והעבד שיעור 10: (פרק 4): סטואיציזם, ספקנות, תודעה אומללה
- ☒ חטיבת שיעורים רביעית סביב המעבר מ'תבונה' ל'רוח': ההקשר התרבותי של תולדות העצמי; פרקים נבחרים בחטיבה רוח ובחטיבה האחרונה שיעורים 11-13: ממלכת החיות הרוחנית, אנטיוגונה, הנפש היפה, השכלה, ידיעה מוחלטת

רשימת קריאה:

כתבי היגל:

- פנומנולוגיה של הרוח כרך א, תרגמו אלעד לפידות ורועי בר, רסלינג 2020
- הקדמה לפנומנולוגיה של הרוח, תרגם (וביאר) ירמיהו יובל, מאגנס, ירושלים תשנ"ו.
- הדיאלקטיקה של האדון והעבד, תרגם (וביאר) יצחק קליין, אוניברסיטת חיפה, 1978.
- מבוא לתולדות הפילוסופיה, תרגם מרדכי בן-אשר, מאגנס, ירושלים, תש"ן.
- רוח הנצרות וגורלה, תרגם גדי גולדברג, רסלינג 2005
- פילוסופיה של המשפט, תרגם גדי גולדברג, ערך וכתב מבוא פיני איפרגן, שלם, ירושלים 2011.

בתרגום לאנגלית:

The Phenomenology of Spirit, tr. Terry Pinkard, 2008
Introduction to the Philosophy of History, tr. L. Rauch, Hackett, Cambridge
 1988

ספרות משנית:

מבוא לפילוסופיה של היגל באופן כללי:

Taylor, C.: *Hegel*, Cambridge University Press, 1975
 Inwood, M.J.: *Hegel*,

איפרגן, פ': הטרגדיה בחיים האתיים, מרכז שלם, ירושלים תש"ע.

עזרים לקריאת הפנומנולוגיה של הרוח:

- Kalkavage, P.: *The Logic of Desire: An Introduction to Hegel's Phenomenology of Spirit*, Paul Dry Books (2007)
- Norman R.: *Hegel's Phenomenology, A Philosophical introduction*, Sussex University Press, 1976
- Pinkard, T.: *Hegel's Phenomenology: The Sociality of Reason*, Cambridge University Press, 1996
- Taylor, C.: "The opening sections of the Phenomenology of Mind, in MacIntyre (ed.): *Hegel: A Collection of Critical Essay*, University of Notre Dame Press, 1976

:ועוד

- Beiser F. C. (ed.), *The Cambridge companion to Hegel*, Cambridge University Press, 1993
- Forster, M.: *Hegel's IDEA of a Phenomenology of Spirit*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 1998
- Foster M.: "Hegel's Dialectic Method", in Beiser ,1993
- Guyer P.: "Thought and Being: Hegel's Critique of Kant", in Beiser 1993
- Lear, J.: "Transcendental Anthropology", in Pettit & McDowell (eds.), *Subject, Thought and Context*, Calenderon Press, oxford, 1986
- Pippin, R.: You Cannot Get There From Here, in Beiser ,1993
- Pippin, R.: *Hegel's Idealism*, Cambridge University Press, 1989
- Quentin L.: *A Reading of Hegel's Phenomenology of Spirit*, Fordham University Press, 1976